

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 13. junija 1986 - Leto XXXVIII. - Štev. 13. - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

Jusarske volitve na Tržaškem

Povejmo, da smo na svoji zemlji!

Glasujmo vsi za enotne liste: to bo naš odgovor na fašistično izzivanje

Lahko bi zapisali, da gre za našo zemljo, oziroma, za pravico, da živimo na svoji zemlji, da se ji posvečamo, jo gojimo, ohranjamo, ščitimo in spreminjamo. O odnosu človeka do zemlje, na kateri je zrastel, lahko napišemo dolge razprave, vendar zadostuje nekaj okoliščin, da bo vsakomur jasno, za kaj gre.

Nekoč, pod staro Avstrijo, je bil «jus» oblika skupnega obdelovanja in gospodarjenja po vaških srenjah. Po starih običajih so ga upravljali vaški starešine, hišni gospodarji.

Po prvi svetovni vojni, s prihodom Italije v naše kraje, so jusarska zemljišča nekako prešla v občinsko last, pod nadzorstvo in upravo posebnih državnih komisarjev, ljudje pa so smeli izkoriščati svojo nekdanjo imovino samo z njihovim privoljenjem.

Po zadnji vojni je bil sprejet zakon o volitvah za jusarske upravne odbore. Veljalo pa je, da še naprej razpolaga s to imovino občinska uprava, ki mora morebitne zasluge potrositi v korist krajevnega prebivalstva določene srenje. To pa se ni vedno dogajalo. Znani so primeri, predvsem iz tržaške občine, da so bili krajani opeharjeni ali zastavljeni, medtem ko je občina pridobil denar (zaradi prodaj in pod.) potrosila v svoje namene. Sam se spominjam, pred več kot desetimi leti, razgovora s pristojnim odbornikom tržaške občine. Očital sem mu, da je jusarski denar uporabil za popravilo pločnikov v tržaškem mestnem središču, on pa mi je, z narejeno naivnostjo hitel pojasnjevati, da tudi Kraševci hodijo po tržaških pločnikih in torej tudi v tem primeru drži, da so denar uporabili v korist krajevnega prebivalstva.

Seveda je to skrajni primer, vendar priča o tem, kakšen je bil odnos. To je stari kolonialni odnos mesta do okolice, meščanov do okoličanov, kjer se razredni in narodnostni predsodki med seboj pomešajo in kjer prevladuje prepričanje, da je mogoče skorajda nemoteno razpolagati z ozemljem, ki je pretež-

Naš omikan odgovor

Bazovica je enotno, omikano, vendar tudi s prezirom in odločnostjo odgovorila na najnovejše izzivanje tržaških neofašistov. Tudi tokrat so se domačinom, ki so zaprli vas izzivačem, da so lahko zborovali samo pod policijskim nadzorstvom, pridružili slovenski in italijanski demokrati, saj ni nihče pozabil, da je ta vas na tržaškem Krasu simbol upora in žrtev celega Primorja.

Izpred oskrunjenega spomenika padlim za svobodo je odjeknil glas ogorčenja in hkrati tudi poziv k utrjevanju sožitja, da se razblini in prepodi strupena megla desničarskih političnih ravnotežij v Trstu in omogoči demokratični preokret, ki naj bo porok spremembe političnega in družbenega vzdušja in odnosov med tuživečima narodoma. V tem smislu pa morajo storiti svojo dolžnost tudi oblasti republike, ki so doslej stale nekako ob strani.

Na shodu v Bazovici, ki se ga je udeležilo več kot tisoč ljudi, predvsem mladih, so govorili domačina David Zlobec in Miro Križmančič, predsednik teritorialnega odbora SKGZ Klavdij Palčič, pokrajinski tajnik KPI Ugo Poli, odbornik tržaške pokrajine Zorko Harej in predsednica vzhodnokraškega rajonskega sveta Anamarija Kralj - Kalc.

Naš najodločnejši odgovor na fašistično izzivanje pa naj bo množična udeležba na jusarskih volitvah in glas, oddan enotnim listam.

no naseljeno s Slovenci, saj so ti v podrejenem stanju.

To je bilo mogoče zaznati tudi v specifičnih primerih, ko je krajevno prebivalstvo ponekod vlagalo prošnje za bolj smotno izkoriščanje jusarskih zemljišč, ali za namembo denarja, ki ga je občina vnovčila po odkupih zaradi gradnje velikih infrastruktur. Drugače pa je bilo, če so za jusarsko zemljo prosili privatniki, tudi taki, ki domačini sploh niso bili. Spet se spominjam primera zasebnika, tržaškega meščana, ki si je na Krasu zgradil lepo hišo na majhnem koščku svoje zemlje, nato pa dosegel, da je od občine dobil veliko jusarsko zemljišče zraven nje in predložil celo načrt, da bi na njem uredil bazen zase in za družino. Ta primer smo obravnavali na občinski komisiji, pa smo komunisti seveda izrekli negativno mnenje.

Toliko o tem. Razumljivo je, da pomenijo volitve upravnih odborov jusarske imovine demokratično pridobitev, čeprav tudi v tem primeru čutimo vpliv povojnih demografskih sprememb. Maršikje bodo volili ljudje, ki so se na to področje preselili šele pred kratkim in

sploh ne vedo, čemu volijo in kaj je «jus». Naj navedem samo primer stanovanj četverkotne stavbe na Melari, nad Rocolom. Več tisoč meščanov bo glasovalo za rocolski jus, ki ga skorajda ni več, saj ga je uničila divja urbanizacija tega področja.

V zadevo so se vključili tudi naši zaigrani sovražniki. Fašistom ne gre samo za to, da bi se nam zoperstavljali in divjali po Krasu, ker jim to omogočajo volilni zakoni. Gre jim tudi za drugačno politično špekulacijo: v predvidevanju morebitnih občinskih volitev, jese ni ali prihodnjjo pomlad, želijo preusmeriti na svoj volilni simbol čimvečje število volilcev Liste za Trst. Zato jih vabijo z znanimi šovinističnimi parolami o «slovansko-komunistični» nevarnosti, tržaški «Piccolo» pa jim seveda gre na roko, kolikor je le mogoče.

Tudi za nekatere druge stranke so jusarske volitve zgolj generalka drugih preizkušenj, novo merjenje moči, volilni «testi», medtem ko jim je za probleme prebivalstva mar kot za lanski sneg. To še posebej velja za KD, ki računa na strnjenost glasov istrskih ezulov v nase-

ljih na Krasu in za republikance, ki zadnje čase tekmujejo v šovinizmu z najbolj zakrknjeno desnico.

V teh pogojih je naš velik uspeh, da smo lahko sestavili enotne liste, ki so izraz soglasja domačinov slovenske in italijanske narodnosti ter naprednih političnih komponent. Za te enotne liste glasujemo vsi, ki smo na volitve poklicani. Opozorimo sosede, če tega ne mislijo storiti. Tudi udeležba in strnjenost na volitvah sta namreč dober odgovor na fašistično izzivanje, kot je bil požig avtomobila naše urednice pri Banih in pomazana obeležja v Bazovici pred napovedanim misovskim shodom.

Glasujemo torej vsi. Glasujemo pravilno, kar pomeni, da nas tokrat ne sme prevzeti skušnjava, da bi s preferenco dajali prednost «svojemu» kandidatu pred drugimi. Dajati eno preferenco, v tem volilnem sistemu, pomeni odvzeti tri glasove ostalim kandidatom in odvzeti en glas svoji listi! Glasujemo za listo, kajti tako skupinsko volimo za vse kandidate. Nobenih preferenc. Naj bo naš glas enoten!

Stojan Spetič

Laž nima vedno kratkih nog

O reportaži Piera Fortune v reviji «Atlante»

Najbrž ima vsak izmed nas v svojem spominu zasidrane dogodke ali besede iz otroških let, manjše in velike, pomembne in tudi neznatne, za katere se potem sprašuješ, zaboga, čemu jih stari možicelj, možganski arhivar, pušča v zaprašenem predalu in jih ne zavrže v koš

pozabe.

Med temi je iz klopi osnovne šole ostal tudi spomin na dan, ko nam je učiteljica prinesla šolski atlas. Moj prvi slovenski šolski atlas, ki ga je zavezniška uprava ravnokar dala natisniti. Bogve čemu se tako jasno spominjam rumenih

lepenkastih platnic in svečanega napisa, da so zemljevidi delo «Inštituta De Agostini iz Novare». Odtlej sem bil prepričan, da je De Agostini resen znanstven inštitut, kjer je resnična tudi zadnja podrobnost, na zemljevidu ali v opisu krajev, dogodkov, ljudi.

No, pa mi pride pred nekaj dnevi v roke revija «Atlante», ki jo množično kupujejo planinci in vsi, ki se v teh prvih poletnih dneh namenjajo na počitnice, pa bi radi spoznali nove kraje, dežele, ljudi, narode, običaje, živali in podnebja. Tokrat je revija objavila reportažo časnikarja Piera Fortune, ki piše o Slovencih v Italiji, oziroma o Trstu.

Najprej klasični uvod: avstroogrška kavarna, pomenek s prijatelji, medtem ko s Krasa brije mrzla burja in peni morske valove v zalivu pod sinjim nebom. Pogledi Fortunovih prijateljev in znancev so mrki, zaskrbljeni. (Pa sem pomislil: seveda, to so bili dnevi črno-biljske radioaktivnosti, njenega nevidnega oblaka. Kako sem se uštel). Zaskrbljeni so zaradi pretiranih zahtev Slovencev, ki jih je sicer zelo malo, toda ogrožajo obstoj Trsta, tega bisera ob Jadranu, kakor kuga, kakor vojska barbarov.

Fortuna se je pogovarjal z znancem, ki ga ne imenuje, kar pomeni, da si ga je najbrž izmislil. Poleg tega pa je pri-

V Trnovci so konec prejšnjega tedna organizirali četrto vaško šagro z bogatim programom; med drugim je nastopala tudi mladinska plesna skupina Isontine iz Gorice, ki je žela velik uspeh.

sluhnil še odv. Bevilacqua, znanemu prvaku šovinističnega «odbora za italijansko istovetnost» in tržaškemu županu Richettiju, ki pritrjuje zaskrbljenemu kimanju tržaških meščanov.

Fortuna objavlja par slik iz časov, ko so Bosanke s širokimi krili pasle radovednost in nosile torbe na Rusem mostu in pojasnjuje, da so to Slovenke iz Trsta, v posebnem okvirčku pa objavlja «slovenske zahteve», ki jih je pobral iz laži-dokumentacije «odbora za obrambo italijanstva». Gre za točke, ki jih je objavil «Piccolo», pred njim še listarsko glasilo «Voce libera» in so izmišljene, od prve do zadnje, vendar želijo Slovence prikazati kot objestne izsiljevalce, ki niso nikoli siti. Naj omenim samo dve: obvezen pouk slovenskega jezika in zgodovine za vse Italijane ter črtanje vseh italijanskih imen iz vojaških kart in specialk, slovenski izpiti na univerzah, uvedba slovenske zastave pov-

sod, kjer je mogoče...

Tako je torej na stotisoče italijanskih sodržavljanov vzdolž polotoka bralo in najbrž verjelo tej reviji. Pieru Fortuni najbrž niti na pamet ni prišlo, da bi glede naših resničnih zahtev pokukal v parlamentarne akte in, naprimer, prebral osnutek globalne zaščite, ki ga je za PSI podpisal njegov rajni brat Loris Fortuna. Kaj še, zanj je resnica vsaka laž, ki jo izrečejo tržaški šoviniisti. Da bi v imenu objektivnosti pobaral za mnenje neposredno prizadete?

Kje pa!

Revijo «Atlante» objavlja omenjeni inštitut De Agostini iz Novare. V hipu so se mi podrla otroške utvare o njegovi znanstveni neoporečnosti in prisegam vam, da bom odslej dvomil tudi v zemljevide tega inštituta in njihovo natančnost. Jasno je, da revije «Atlante» ne bom več vzel v roke, pa tudi drugim priporočam, naj jo odpovedo, saj ji ni mo-

goče verjeti. Če laže o Slovencih v Italiji, si predstavljate, kako laže o Tibetu, Havajih, Afriki in tamkajšnjih običajih. Revija in njen založnik sta nam jasno pokazala, kaj je «dezinformacija», naj-novejše orožje, ki se ga poslužujejo tudi svetovne velesile. Zadnjič sem nekje pisal o koristi Tomizzovega romana o novoporočencih iz Rossettijeve ulice, tokrat pa moram zabeležiti nasprotni udarec.

Glede objektivnosti poročanja, pa moramo sedaj razumeti, kako je mogoče, da je mlad lopov lahko opeharil domala ves svet s filmom o katinarskem Černobilju. Zgrešil je samo žrtev svoje goljufije: katinarske bolniške stolpe in dimnik cementarne bi bil moral ponuditi Inštitutu de Agostini, v Novaro!

Poskusi še, Thomas Garenc!

Stojan Spetič

Komunisti za polno in pravilno izvajanje novega konkordata

Poučevanje verouka na šolah

- Italijanski šoli mora biti omogočeno, da sprejme in izpelje nove norme ne da bi to pomenilo kak preokret v njenem delovanju ali povzročilo umetne napetosti, ki vedno izhajajo iz izsiljenih dejanj.

- Konkordat ne predvideva enostavno to, da se poučevanje katoliške vere zagotovi na javnih šolah. Bistvena novost zakona je nasprotno v tem, da je odslej verouk fakultativni predmet, katerega izbira ali ne-izbira ne sme pomeniti nikakršne diskriminacije.

- Vlada in minister za šolstvo so v izvajanju novega konkordata postopali enostransko in nekorektno, v nasprotju s pravico do proste izbire.

- Zadnje ministrske okrožnice se omejujejo na to, da priznajo, v nasprotju s preteklostjo, tistim, ki se pouka katoliške vere ne bodo udeležili, pravico do vzporednega (zakaj dopolnilnega?) kulturnega in vzgojnega dela.

- Ta pravica, ki je načeloma zelo važna, ni v ministrskih okrožnicah dovoljno zajamčena, saj manjkajo izvajalne norme, predvsem kar zadeva razpoložljivost učnega osebja.

V resnici ostajajo vsi problemi izvajanja novega konkordata v zvezi s poučevanjem katoliške vere odprti, ne glede na navodila parlamenta, zaradi hudih vladnih pomanjkljivosti, in sicer:

- Ni bila zaustavljena procedura po kateri se morajo starši izreči glede verouka v otroških vrtcih. To bi omogočilo sestavo drugega dogovora, kot ga

zahtevajo široki krogi.

- Takoimenovane alternativne ali vzporedne dejavnosti niso bile dovoljno opredeljene, kot tudi niso jasne pristojnosti zavodnih in okrožnih svetov.

- Niso opredeljeni na pravno zanesljiv način pogoji in načini za imenovanje učnega osebja, ki naj te dejavnosti vodi.

- Nerešeno ostaja vprašanje razporeditve verouka med prve oz. zadnje ure na osnovnih šolah, vkolikor to ostaja le navodilo in ni predvidena zakonska norma, ki naj nadomesti prejšnje.

- Na osnovnih šolah in vrtcih je predvidena tudi možnost, da se dve uri tedenskega pouka lahko razdelijo na lekcije v trajanju do najmanj pol ure ali 20 minut.

- V nasprotju s samim konkordatom je predvideno, da se v razredih, kjer se vsi poslužujejo verouka, ta lahko poučuje «difuzno», to je, da poučevanje ni omejeno na za to namenjen čas in ločeno od ostalih predmetov.

- Skrajša se urnik pouka, ker na osnovni šoli ni predvideno, da se verouk poučuje po zaključku rednega pouka, kot bi bilo najbolj pravilno.

- Alternativne (vzporedne) dejavnosti niso povsem fakultativne za vse vrste šol, saj se ne dopušča povsod možnost, da učenec kasneje vstopi ali prej odide iz šole.

- Ostajajo v veljavi stari programi Ermini na osnovnih šolah, kar pomeni, da v nasprotju z novim konkordatom ti

programi imajo še vedno svojo osnovo v poučevanju krščanske doktrine kot izhaja iz katoliške tradicije.

- Do iste absurdne situacije prihaja v

DAROVI IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši:

iz Križa: Katonar Franc L. 6.000, Bogačec Ana L. 4.000, Tence Angel L. 4.000

Gergolet Roman od Bonetov L. 14.000, Kralj Viktor iz Boršta L. 4.000, Kolarič Pavla iz Trsta L. 4.000, Štoka Nadja s Proseka L. 10.000.

Ob 7. obletnici smrti tovariša Fon Alojza se ga z ljubeznijo spominja žena Jagoda in daruje L. 50.000 v sklad Dela.

V spomin na pred kratkim umrlo drago mamo daruje Lidia Šemec por. Kralj iz Slivnega L. 50.000 v sklad Dela.

Ob prerani smrti tovariša Pepija Žerjale iz Nabežine izreka sekcija KPI «E. Berlinguer» Devin-Nabežina iskreno sožalje svojem in prispeva L. 50.000 v sklad Dela.

Ob smrti tov. Kočvar Adriana, našega dolgoletnega naročnika, izreka bratu Saveriu globoko sožalje sekcija KPI Dolina in uredništvo Dela.

otroških vrtcih: od prihodnjega septembra bi morala biti v veljavi dva programa za versko vzgojo, konfesionalni in državni.

Za definiranje teh in drugih važnih odprtih vprašanj, od katerih odvisi pravilno izvajanje novega konkordata na šolah, so komunistični predstavniki v parlamentu predložili poslanski zbornici poseben zakonski osnutek.

Kako bo torej izgledalo poučevanje verouka oz. vzporednih dejavnosti od prihodnjega šolskega leta?

V *otroških vrtcih*, kot smo že rekli, bo poleg konfesionalnega pouka, ki ga bodo obiskovali samo otroci, katerih starši se bodo za to izrekli, bo naprej v veljavi poučevanje kot je vsebovano v sedanjih navodilih. Vzporedne dejavnosti obsegajo nadaljevanje normalnih vzgo-

jih dejavnosti.

Osnovne šole: Prihodnje leto se pouk verouka nadaljuje v dosedanji obliki za učence, katerih starši se bodo za to izrekli. Ostali učenci bodo obiskovali pouk, za katerega se v ministrskih okrožnicah pravi, da bi imel program, ki razvija vrednote življenja in civilnega sožitja, vendar je vsebina lahko tudi drugačna.

Z letom 1987/88 naj bi stopili v veljavo novi programi za osnovne šole, v katerih je predvideno tudi nekonfesionalno poučevanje vere, ki ga bo za vse učence imel redni učitelj, poleg konfesionalnega. Ta pouk bi moral učencem posredovati osnove za razmišljanje o verski stvarnosti v njenih zgodovinskih, kulturnih in družbenih izraznih oblikah,

poznavanje in spoštovanje stališč, ki jih razni ljudje zavzamejo do verskega vprašanja, zavest o principih, na podlagi katerih se v osnovni šoli zagotavlja izvajanje posebnih programov verouka.

Nižje srednje šole: Poučevanje verouka v dosedanji obliki samo za tiste, ki ga bodo izbrali.

Višje srednje šole: Izbira je stvar dijaka in sicer za vsako leto posebej. Pouka verske vzgoje se ne sme izvajati če niso zagotovljene vzporedne dejavnosti. Te dejavnosti morajo obsegati predvsem, ampak ne izključno, poglobitev programov zgodovine, državljanske vzgoje, filozofije, ki bližje seznanjajo dijake z človekovo mislijo in izkustvom. Oboje, tako verska vzgoja kot vzporedne dejavnosti, so fakultativne.

Sovjetskim reformam je potreben pluralizem modelov socializma

O govoru M.S. Gorbačeva v Csépelu pri Budimpešti

Teško si je predstavljati, da puščajo voditelji velesil vendar tudi simbolične aspekte svojih nastopov. Zato ni mogoče verjeti, da bi Mihajl Sergejevič Gorbačev ne vedel, kaj pomeni madžarskim delavcem Csépel, otoška četrta sredi Donave, med glavnima deloma Budimpešte. Na Csépelu je bila nekdaj ogromna metalurška tovarna, ki je pred 30 leti začela delavsko vstajo proti Rakošijevemu stalinizmu, oklicala nekakšno samoupravljanje z izvolitvijo delavskih svetov, zahtevala neodvisnost in pravico do svoje poti k socializmu. Pozneje so madžarski dogodki ubrali drugačno pot in privedli do krvavega zatrtja vstaje s posegom sovjetskih tankovskih enot.

Ni mogoče verjeti, da bi Gorbačev vsega tega ne vedel, čeprav se je metalurška tovarna Csépel medtem spremenila, osvojila sodobno tehnologijo in razvija danes fino mehaniko. Tudi zato ni mogoče tega verjeti, ker je bil Gorbačevu dolgo časa «duhovni oče» pokojni Jurij Andropov, ki je doživljal madžarsko vstajo od blizu, saj je bil sovjetski veleposlanik v Budimpešti in je tudi v poznejših letih posvečal dogodkom v tej državi veliko pozornost.

Gorbačev je obiskal Csépel pred nekaj dnevi. Pogovarjal se je z delavci in jih spraševal o posledicah njihovih gospodarskih reform. Sovjetska televizija je vse to pokazala široki publiki, od Baltika do Sibirije. Vsi so lahko videli, kako je Gorbačev poslušal pripoved delavca v modrem kombinezonu, dolgo časa

molče kimal, nato pa krepko udaril s pestjo po delovni mizi in prekinil: «Tako se dela, seveda, prav tako!».

Gorbačev je torej javno pritrdil «madžarski hereziji» ki so jo dolgo let morali skrivati pred vzhodnoevropsko javnostjo z jezikovnimi in ideološkimi pregradami. Delavcem v Csépelu je obljubil, da bo tudi Sovjetska zveza krenila na pot globokih reform, da bo skratka, spremenila način gospodarjenja. Še več, dal je razumeti, da za Moskvo nimajo več prednosti ideološka zvestoba, posnemanje modela, pač pa prav nasprotno: novosti, učinkovitost, hitri tempi razvoja.

Sicer je tema učinkovitosti in reforme ena izmed glavnih tem sovjetskega vsakdana. Sovjetskim televizijskim gledalcem ni ušlo, da je černobiljska nesreča prinesla določene novosti. Ne samo v uvodni sigli glavnega informativnega programa «Vremja», ki sedaj spominja na TV-dnevnik prvega italijanskega programa, pač pa v novih ritmičih časnikarskega poročanja, neposrednih reportažah, diskusijah in pa skoraj ameriškem načinu prekinjanja televizijskega dnevnika z reklamnimi vložki. Samo da tokrat ne gre za reklamo temu ali onemu izdelku, pač pa se v televizijskih poročilih med eno vestjo in drugo pojavljajo reklamni vložki s parolami sovjetske reforme: «učinkovitost, storilnost, hitrejši tempi, celo samoupravljanje», seveda na ruski način.

Naj torej ne čudi, če se je Gorbačev

zanimal za model madžarskega delavskega samoupravljanja, ko izbirajo med kandidati za direktorje in delijo dobiček podjetja. Saj se Sovjetska zveza sedaj na veliko zanima tudi za vzhodnonemško združništvo, ki ne obsega samo milijone zasebnih kmetov, pač pa tudi potrošniško in torej trgovinsko mrežo. «Pravda» je še pred kratkim hvalila visoko kakovost vzhodnonemškega «Konzuma», ki ni državna last, pač pa komercializira pridelke združnega kmetijstva na čisto tržni podlagi.

Sovjetski akademik Abel Aganbegjan je včeraj v Rimu pojasnil, kako naj zgleda sovjetska gospodarska reforma. Predvsem pa je povedal, da je Sovjetska zveza pred štirimi leti dosegla stopnjo ničelne rasti in tvegala nazadovanje. Reforma se torej vsiljuje sama od sebe, postaja neizbežna. Njeno bistvo pa je lahko strniti v nekaj stavkih: manj načrtovanja, manj birokracije, čimveč tržnih zakonitosti in samostojnosti v gospodarjenju. To pomeni, da bodo morala podjetja ustvarjati dobiček in izločiti armado odvečne delovne sile. Kaj z njimi? Predvsem v sektorje, ki so bili doslej deficitarni: trgovinska mreža, storitve in usluge. Seveda bo to terjalo ogromnih naporov za prekvalifikacijo delovne sile in zajamčeno mobilnost od dela do dela.

Ni izključeno, da bo pri tem prišlo tudi do trenj in sporov, vendar se tudi tako poraja določena živahnost, ki že meji na pluralizem, pa čeprav samo plurali-

zem interesov.

Če se za trenutek povrnemo k Madžarski in zasedanju varšavskega pakta, oziroma govorom Gorbačeva. Zanimivo je, da se sovjetski voditelj v svojih reformatorskih težnjah zgleduje pri tistih vzhodnoevropskih državah, ki so v preteklosti navidezno kimalo ideološkim navodilom, nato pa delale svoje glavo in šle po svoji poti. Zanje pomeni to veliko priznanje, kakor je tudi zgovoren hladen in kritičen odnos, ki ga je imel Gorbačev v Bolgariji, saj je njihovo slepo

posnemanje vsega, kar je sovjetskega, danes za Moskvo nezanimivo. Še hujše: spominja jih na preteklost, ki bi se je same najraje ostresli čimprej.

Pri tem pa se odpira zanimivo protislovje, ki mu sedaj še ne vidimo odgovora. Partijski kongresi držav vzhodne Evrope so potekali prejšnje mesece v vzdušju popolne sivine in brez vsakršne ustvarjalnosti. Zdelo se je, kot da si hoče vzhodna Evropa opomoči in želi počakati, kam bo krenila Sovjetska zveza z Gorbačevom. Sedaj pa prav sovjetski

voditelj daje vedeti, da si od vzhodne Evrope pričakuje drugačne pomoči: več ustvarjalnosti, več učinkovitosti, skratka, večjega pluralizma konkurenčnih modelov. Edini pogoj, tako se zdi, je enotnost v zunanji politiki. Seveda so to ugibanja za jutrišnji dan. Toda če držijo, vsaj deloma, ni mogoče izključiti, da bo v vzhodni Evropi prišlo prej ali slej do zanimivih pretresov, predvsem v državah, ki so se odlikovale po svoji pasivnosti. Naprimer na Češkoslovaškem, v Bolgariji in Romuniji.

sts

Pismo deželnega tajnika Slovenske skupnosti

Je SSK zares ubrala drugi tir?

Prejeli smo in objavljamo:

«*Delo* je 30. maja objavilo na prvi strani komentar v ležečem tisku in okviru «SSK je ubrala 'drugi tir'...».

V članku, ki ste mu hoteli očitno dati kar največji poudarek, so hudo žaljiva podtikanja proti naši stranki.

V isti številki poročate, da sem kot novi deželni tajnik SSK pozdravil vaš 3. deželni kongres v Trstu. V svojem nastopu 17. maja sem obravnaval ne le splošna vprašanja, globalno zaščito in vlogo slovenske enotne delegacije, temveč tudi nujnost, da se znotraj slovenske manjšine uveljavlja strpnost, ker bomo s tem zrelejša, a tudi na zunanjo odpornejša skupnost.

Iskreni poziv zaenkrat ni padel na plodna tla, če uradno glasilo KPI za Slovence na tako nesprejemljiv način piše o vlogi Slovenske skupnosti na dveh področjih, ki so vsem Slovincem posebno pri srcu: glede vprašanja globalne zaščite in enotnega nastopanja.

Medtem je prišlo do razgovorov v sami enotni delegaciji. Objavljena so bila tiskovna poročila o novih akcijah SSK v korist globalne zaščite. Naša javnost si je torej lahko ustvarila samostojno mnenje o obtožbah *Dela*. Vseeno pa se mi zdi prav, da v Vašem listu izide tudi ta odgovor, ker je SSK za dialog in razčiščevanje pojmov.

1. Ni res, da je SSK «ubrala ločeno politiko iskanja kompromisov z oblastmi».

SSK je samostojna politična stranka, ki ima svoje izvoljene predstavnike, sodeluje v koalicijah in daje odgovor za svoja dejanja svojim volivcem in slovenski javnosti. Od vsega začetka sooblikuje enotno delegacijo in vse njene pobude. Enotno nastopanje pa nobene komponente ne odvezuje od dolžnosti, da se za skupni cilj vseh Slovincem — globalno zaščito — bori na vseh ravneh. Zato

V Boljuncu so prejšnji teden proslavljali 85 - letnico ustanovitve KD «F. Prešeren» s številnimi prireditvami: na sliki prizor iz igre Tatjane Turko «Vend'rigle», spodaj pa nastop plesne šole, ki jo je organiziralo društvo.

ima SSK v načrtu razgovore z vsemi partnerji deželne koalicije in tudi z drugimi sogovorniki na krajevni in vsedrjavni ravni.

Razgovor s predstavnikoma PSDI ministroma Nicolazzijem in Vizzinijem, da bi zvedeli, kaj misli vlada o naši zaščiti, in da bi ju spodbudili k pozitivnemu stališču do slovenskih zahtev, je menda normalna in razumljiva zadeva v političnem življenju. Upamo, da se na vseh ravneh trudijo za naše pravice tudi vsedrjavni zastopniki KPI in pa tiste komponente, ki se ponosa s predsednikom vlade. Slovenska skupnost nima svojih parlamentarcev, čeprav ima prijatelje manjšinske parlamentarce, ki so vložili naš zakonski predlog, zato prireja z Rimu razgovore in sestanke. O njih redno poročamo v tisku, zato je tudi pripomba «ločeno, brez prič» odveč. Za *Delo* je to iskanje kompromisov. *Odbor za zaščito italijanskosti Trsta* pa je takoj napadel ministra Vizzinija, ker da spet kaže zanimanje za zaščitni zakon...

2. Ni res, da je prof. Harej na pokrajinskem kongresu «v svojem poročilu povedal, da je SSK posredovala svoje popravke k osnutku ministra Vizzinija in tudi k osnutku Krščanske demokracije». Prof. Harej je povedal: «Manjšinske organizacije so se soglasno negativno izrekle o tem Vizzinijevem osnutku». Pozneje je rekel, da je naša stranka «s pomočjo strokovnjakov dala pripombe in opazke; prav tako je dala pripombe in predlagala spremembe in dopolnila za nas neustreznemu zakonskemu osnutku KD, ki ima, kot vemo, velik vpliv na rimske politične kroge».

Gre za pripombe in opazke, spremembe, ki jih je Slovenska skupnost izdelala zase, v svoji notranjosti, ni jih pa «posredovala». Prepričan sem, da je vsaka stranka in organizacija temeljito preučila oba predloga in si zapisala kritike, da svoje odklonilno stališče lahko utemelji! In nujno bo tudi, da te pripombe prizadetim jasno povemo! Zato o naših popravkih «na nižji ravni» ni govora.

3. SSK ni ubrala «drugega tira» proti enotni delegaciji, temveč je to naš prispevek ob enotnih nastopih. Na zadnjem sestanku enotne delegacije smo celo predlagali, naj vse slovenske komponente pripravijo skupen predlog zakona o zaščiti, da bo enotnost vidna tudi na zunaj in da bomo to besedilo zagovarjali v parlamentu.

Sejanje nezaupanja, sumničenj in krivičnih obtožb bolj ogroža akcijsko enotnost kot kaka samostojna akcija v prid globalni zaščiti.

S spoštovanjem
Ivo Jevnikar
dež. tajnik SSK

Zahvaljujemo se deželnemu tajniku SSK Ivu Jevnikarju, da se mu je zdelo potrebno pojasniti dogodke, za katere smo v prejšnji številki «Dela» izrazili našo zaskrbljenost, ki pa je ni povsem razblinil. Verjetno bi pravočasno seznanjanje s podobnimi pobudami tudi v okviru enotne delegacije podobne skrbi odpravilo že na samem začetku.

Nočemo dajati vtisa, da si jemljemo pravico do zadnje besede, vendar smo tajniku SSK dolžni nekaj pripomb.

1. Nihče ne osporava SSK pravice, da se pogovarja s partnerji vladne večine na krajevni ali državni ravni. Srečanje s tajnikom PSDI Nicolazzijem ni bilo predmet kritik. Pač pa je težko trditi, da spada v ta okvir kar dvakratno srečanje z ministrom Carlom Vizzinijem, ki je v vladi zadolžen za zaščito Slovencev in naj bi, po nekaterih trditvah, pripravil nove osnutke zaščitnega zakona. K Vizziniju je prvič šla enotna delegacija, kajti prepričani smo, da moramo biti Slovenci v odnosih z oblastjo (v tem primeru vlado, oziroma pristojnimi ministri) enotno zastopani, ker je samo naše enotno mnenje merodajno, ker izraža mišljenje celotne narodne skupnosti. Svoj čas je SSK grozila celo z razbitjem odnosov v enotni delegaciji, ker je neka slovenska organizacija na lastno pest imela stik... s predsednico jugoslovanske vlade. Zato mislimo, da je prav, če ločujemo tako pomembne aspekte. Kar dvakratno srečanje z ministrom pa je dajalo vtis, da smo priča pogajanjem. Pravočasna informacija bi najbrž odpravila podobne vtise, a je ni bilo. V enotni delegaciji smo komunisti dosledno seznanjali ostale komponente tudi z vsebino in rezultati morebitnih samostojnih pobud, kot naprimer pogovori vsedrjavnega tajnika KPI Natte po sre-

čanju s slovenskimi komunisti v Trstu.

2. Sam Jevnikar priznava z navajanjem točnega besedila, da je dr. Harej na občnem zboru tržaške SSK prvič povedal javnosti, da je SSK «dala pripombe in opazke». Če pravilno razumemo svoj jezik, so bile te opazke nekому «dane», sicer bi dr. Harej rekel, da jih je SSK izdelala.

Vendar ne gre za jezikovne finese. Mi nismo izdelali pripomb ali «sprememb in dopolnil» na osnutek KD, niti na Vizzinijev, ker sta za nas nesprejemljiva. Predlagati spremembe ali dopolnila pa bi pomenilo sprejemati te osnutke kot osnovo za razpravo, kar se nam zdi nemogoče in politično zgrešeno. Upamo, da se tudi SSK s tem strinja.

3. Obisk SSK pri Vizziniju je dal Odboru za zaščito italijanstva le povod, da je tudi sam zahteval srečanje z ministrom. Zato bi bilo bolje, če bi se tajnik SSK ne skliceval nanj in nas vzporejal, vendar razumemo, da nam v polemiki res ni vselej potrebno leporečje. Strpnost, na katero nas je opozarjal Ivo Jevnikar že na našem deželnem kongresu in s katero se strinjamo (če je obojestranska), še ne pomeni ne slepomišenja, niti hinavstva ali zamolčevanja kritik in pripomb. Razumljivo je, da smo ocenjevali neko politično pobudo, zaradi katere nismo bili edini zaprepašeni. Mi smo to povedali na glas, kajti ne strinjamo se s politiko prikrivanja razlik med nami.

Vsekakor pa smo Ivu Jevnikarju hvaležni, da je prav tako iskreno in z zdravjo polemičnostjo odgovoril na naše pisanje. V odkriti razpravi je mogoče tudi premostiti morebitna nerazumevanja ali nesporazume.

Uredništvo

Tolmin

ZKS-KPI: spodbude k sožitju

Na vabilo Zveze komunistov iz Tolmina se je tov. Pavel Petričič udeležil srečanja pri komisiji za mednarodne odnose skupno s prof. Paolom Manzinijem, predsednikom VZPI-ANPI za Nediške doline.

Po uvodnih besedah tajnika Torkarja je tov. Petričič podal zborovanju sintezo rezultatov XVII kongresa KPI. Med drugim je podčrtal, da se KPI postavlja danes kot sestavni del evropske levice, kot sila, ki hoče aktivno prispevati k spreminjanju italijanske družbe in ki se globoko spreminja v notranjih metodah in odnosih.

Glede položaja, v katerem se nahaja slovenska narodna skupnost je Petričič

še enkrat izrazil zaskrbljenost nad zamudami, do katerih prihaja v delu vlade in parlamenta glede zakona za globalno zaščito, vendar je naglasil pozitivne premike okrog tega vprašanja: večja enotnost in poznavanje problemov Benečije, boljši stiki s Slovenci na Goriškem in Tržaškem, velika politična aktivnost v odnosu do političnih sil, zakonska določila za razvoj obmejnih področij.

Srečanje se je nadaljevalo z živahno in plodno razpravo, med zaključki so pa bili sprejeti sklepi za oživljanje stikov med vsemi družbenimi, političnimi in upravnimi ustanovami obmejnega področja kot osnovna predpostavka za sožitje in razvoj dobrososedskih odnosov med državama.

SLOVENCİ V VIDEMSKI POKRAJINI

Za narodnostnim tudi gospodarski preporod

V sedmih občinah nadiških dolin Slovenske Benečije v Italiji bo letos godnih za vstop v šolo 350 otrok iz slovenskih družin. Od teh se jih bo šest ali morda sedem vpisalo v zasebno šolo v Špetru Slovencev, ki naj bi odprla vrata prav na letošnji 120. jubilej znamenitega plebiscita o priključitvi Slovencev iz Furlanije k Italiji.

Za Beneške Slovence je to velik dogodek in hkrati izziv za resna razmišljanja o usodi bodočih rodov slovenske narodnostne skupnosti iz goratega in obmejnega sveta pod Matajurjem in Kaninom.

Če je slovenska narodnostna skupnost v Furlaniji v zadnjem desetletju doživela tolikšen napredek v oblikovanju skupne zavesti kot malokatera druga, če je njeno narodnostno in družbeno zorenje v teh letih marsikje spremljalo tudi oblikovanje demokratičnih krajevnih uprav, pa vsem tem pomembnim spremembam ni dovolj sledil tudi gospodarski in socialni preporod. Tako je »furlanski čudež«, ki je posledica modrega ravnanja Furlanov z denarjem, ki so ga dobili za obnovo dežele po potresnem razdejavanju leta 1976, zaobšel Benečijo in ostale s Slovenci poseljene obmejne doline in gore. Tako smo bili vnovič priča ravnanju večinskega naroda, ki ni mogel in ni hotel razumeti hotenj in potreb manjšine, kakor da bi lahko gospodarsko in socialno trdnjša slovenska skupnost pod Kaninom in Matajurjem ogrozila njegov obstoj. Slovenska Benečija tako ostaja eden najmanj razvitih predelov Italije. Industrija slovenske narodnostne skupnosti v Benečiji ima komaj 137 delovnih mest, hkrati pa njeno kmetijstvo in gozdarstvo zaradi skope zemlje in značilnih drobnolastniških odnosov do nje ter pomanjkanje sodobnih prijemov ne moreta več preživljati Slovencev. Slovenskega kmečkoga življa tam praktično ni več.

Potres je razgalil probleme

Toda poznavalci razmer v Benečiji pravijo, da je zadnje desetletje pod Matajurjem in Kaninom vendarle prineslo marsikatero pomembno novost. »Dogajanja med popotresno obnovo so italijanske oblasti presenetila iz več razlogov. Solidarnostna pomoč sosednjih držav je presegla meje, ki so jih Italijani v svoji miselnosti zakoličili v nacionalističnem pomenu. Najbolj je presenetilo spoznanje, da meje lahko ljudi v nesreči zblizujejo. Nepričakovana je bila tudi pomoč v obliki strokovnega znanja. Nasveti slovenskih strokovnjakov na področju protipotresne gradnje, ki ga Italijani do takrat očitno niso povsem obvladovali, so bili celo osnova za deželni zakon, uporabili pa so jih tudi pri popotresni obnovi

V Benečiji, ki je v zadnjem desetletju veliko pričakovala od dveh zgodovinskih dogodkov, podpisa osimskih sporazumov leta 1975 oziroma izpolnjevanja njihovih gospodarskih poglavij ter od obsežne popotresne obnove, je slovenska skupnost sicer dobila kakih sto novih delovnih mest v tako imenovanih mešanih podjetjih. Zgradila si je tudi nove stanovanjske hiše in nekatere družbene objekte. Vse to pa ni zadoščalo, da bi naredila konec izseljevanju. V minulem desetletju so se slovenske občine Videmske pokrajine zmanjšale za več kot 2 tisoč prebivalcev. Njihove demografske slike, ki so temnele vsa povojna leta, so postale še bolj črne. Po letu 1975 je tako ali drugače zapustilo Benečijo kakih 16 odstotkov Slovencev, od preostalih pa je kar 60 odstotkov starejših od 50 let.

južne Italije. Vse to je našim ljudem vliło samozavest in jim dalo novih moči za snovanje pobud za gospodarski razvoj. Brez posebne podpore državnih oblasti in na osnovi mednarodnega sodelovanja smo ustanovili Veplas, Hobles in Beneco. Ti so nastajali v času, ko se je Trst upiral izpolnjevanju gospodarskih vidikov osimskih sporazumov. »Tako razmišljanja Viljem Černo, in je tudi prepričan, da ima slovenska solidarnostna pomoč skupnosti za mejo pravzaprav vsejugoslovanske razsežnosti in da so Slovenci z obeh strani meje dejansko postali nekakšen most prijateljstva med obema državama.

»Potres je razgalil naše probleme,« trdi Jole Namor. »Najbolj je prizadel socialno šibka področja. Tudi naše doline. Zato so v političnih razpravah na deželni ravni in kasneje tudi v besedilih zakonov spregovorili o potrebi po ravnovesju med razvitimi in nerazvitimi predeli Furlanije. Ta hip politične razprave dežele vsebujejo tudi razmišljanja o gospodarski in politični vlogi meje. Socialisti, komunisti, pa tudi krščanski demokrati so predlagali zakon o razvoju obmejnih področij. O tem govorijo tudi v evropskem parlamentu, zavzemajo se namreč za ustanavljanje prostih carinskih con na obmejnem področju.«

Toda obisk Beneške Slovenije deset let po katastrofalnem potresu človeka navdaja z mešanimi občutki. V zasilnem barakarskem naselju Njivic na primer je še vedno živahno. Nekateri se bodo iz njih kmalu izselili v nove hiše, drugi, manj podjetni, bodo verjetno tam ostali. Mnoge nove hiše so prazne. Zgradili so jih na rodni kraj in zemljo še vedno navezani izseljenci, ki so obljubili, da se vrnejo, čeprav so vedeli, da to ni mogoče, ker doma zanje ni kruha. Toda zaprte hiše izseljencev iz Benečije tamkajšnjih Slovencev ne motijo. »Pomembno je vasi ohraniti za boljše čase,« pravijo. Toda Benečija ima tudi opustela naselja. V Briegu v Terski dolini na primer ni nikogar več. Najbolj značilna ulica Barda je izginila. Od nje je ostalo le dolgo stopnišče, vzpenjajoče se k vaškemu pokopališču, kjer nagrobniki nosijo sledi grobe raznarodovalne politike, ki je vse slovenske priimke spretno poitaljančila. Toda povsod v tem koncu Furlanije srečaš starejše Slovence, ki brez zadreg s svojo značilno narečno govorico izražajo pripadnost svojemu narodu. Naletiš pa tudi na zadrego mlajšega rodu Benečanov, ki jim materinščina ne teče najbolje, ali sploh ne. Zato te presenetijo srečanje s Sandrom Pascolom, ki v lepi in čisti slovenščini, izoblikovani na tečajih in seminarjih, hiti pripovedovati o proizvodnji zapletenih »čipov« v tovarnici Mipota v Viškorši.

»Po zaslugi trmastih slovenskih duhovnikov se celo za časa fašizma naš slovenski besednjak ni skrčil. Toda prišli so laški duhovniki in naredili veliko škodo. To sedaj sicer popravljajo naša društva in glasila, a slovenska beseda se v naših vaseh še vedno izgublja. Škof Bonati nam daje sicer vse pravice. Toda kaj bi z njimi, če slovenski duhovniki ne poznajo več lepe slovenščine, če naše otroke pri treh letih dajemo v italijanske vrtnice, kjer jim italijanščina nadomesti materinščino.« Tako toži matajurski župnik Pasquale Gujón, in meni, da pregovor: po toči zvoniti je prepozno, ustreza tudi razmeram v gospodarstvu furlanske skupnosti Slovencev.

Spogledovanje z italijanskim načinom življenja

Prepozno? Feruccio Klavora ima svojo teorijo. Ta v svojem bistvu sicer ustreza temeljni strategiji bitke za obstanek vodstva slovenske skupnosti v Furlaniji-Juljski krajini, le da je zaradi posebnih (slabših) razmer v Beneški Sloveniji – ki ni doživela preporoda, kakršnega so bili v začetku tega stoletja deležni tržaški in goriški rojaki – bolj napadalna in nepopustljiva. Klavora si nenehno zastavlja retorično vprašanje: »Kdo smo pravzaprav mi?« in potem razmišlja takole: »Če v Grmeku, Špetru in Dreki lahko trdijo, 'mi smo mi', ker so tam pač župani in politične veličine na strani manjšine, ta trditev ne velja za gorsko skupnost v celoti, ne velja za Podbonsec, Sovodenj, Šentlenart, za Srednjo, ne velja za Bardo ali Tipano in še za marsikatero vas.« Svojo teorijo je oprl na to, da mnogi Slovenci spričo razmer v Benečiji sprejemajo italijanski način življenja in z njim tudi razmišljanja. Sedaj namreč tam ni več aktualno izseljevanje v tujino. Preseljevanje v industrijsko razvitejše predele Italije onstran ozemlja slovenske skupnosti pa je po mnenju poznavalcev hujše gorje, saj spodjeda narodnostno zavest ljudi.

Kaj torej storiti? »Trdim, da bi morali najprej ugotoviti, koliko nas je še in kdo so zavedni Slovenci. Bodočnost naših dolin pa bi morala temeljiti na otrocih, ki se bodo vpisali v naše zasebne šole. Številu teh otrok ustrežno moramo zagotoviti dovolj ustreznih delovnih mest. Le tako bomo preprečili naš demografski razpad in utrjevali samozavest. Italija nam verjetno ne bo kmalu dala globalne zaščite. Mi pa ne moremo več čakati, kajti čez deset let bo prepozno. Sprijazniti se pač moramo z brezpravnim položajem ter vso našo gospodarsko, kulturno in socialno politiko zelo preračunljivo oblikovati po meri naših ljudi.«

Drobtine ne zadostujejo za obstoj

Toda kako naj bi se v danih razmerah Slovenci iz revnih beneških vasi sami ustvarili možnosti, da bodo lahko uspešni in hkrati ponosni na svojo pripadnost, postali vzor tistim, ki se spogledujejo z italijanskim načinom življenja? »Slovenci iz Videmske pokrajine smo že dokazali, da smo se sposobni uveljaviti kot skupnost. Iz enega društva je vzniklo mnogo društev po vsem ozemlju, imamo svoje časopise in nekaj industrijskih obratov. Sodelujemo z demokratično usmerjenimi Italijani, ki spoštujejo naše delo. Uveljavili smo se tudi na političnem področju, postali smo del pokrajinske politike,« trdi Viljem Černo, zagriženi pristaž odprtosti in sodelovanja z naprednimi silami večinskega naroda. Beneški Slovenci naj bi torej ustvarili svojo bodočnost na teh pridobitvah zadnjega desetletja. Kruh naj bi jim poslej pogosteje rezale podeželske tovarnice z deset ali največ petnajst zaposle-

nimi. Sicer pa je gospodarska stiska že marsikoga prisilila, da se je lotil obrti, od najbolj nenavadne, kot sta poljška farma Francine del Medico ali trgovine s humusom podjetneža iz Barda, do običajnih lesno ali kovinskopredelovalne vrste. Benečani imajo sedaj v načrtu ustanovitev več obrtniških con. Tako naj bi se izognili oviram, ki jih pogosto postavljajo deželni uradi, ki so, kot pripoveduje **Riccardo Rutter**, brez posebnih utemeljitev oziroma v imenu ekologije in uradnih deželnih dokumentov (ti pravijo, da naj bi bila Benečija nekakšen rezervat za kmetijce in gozdarje!) preprečili tudi poskus postavitve obrata lesnega trgovca v Štupci in pekarnice v Podbonescu. »V Šentlenartu, Grmeku, Prapetnem in Podbonescu pripravljamo načrt razvoja obrtniških con,« je povedal Maurizio Namor, ki kot strokovnjak s področja agronomije snuje tudi načrte za posodobitev kmetijstva. »Beneška zemlja je sedaj preveč razdrobljena, da bi lahko preživljala ljudi. Na tako hribovitem področju bi se splačalo obdelovati kakih sto hektarjev, povprečna beneška kmetija pa jih ima sedaj komaj deset. Znotraj naših skupnosti bi se zato morali dogovoriti za ustanavljanje vzorčnih kmetij, takih, ki bi nekaj družinam v vsaki vasi omogočile spodobno življenje.«

Beneška Slovenija, ki je, kot so pisali tudi italijanski časopisi, zaradi svoje nerazvitosti podobna najbolj zapostavljenim predelom južne Italije, ima za razliko od teh delovno in na vse pripravljeno prebivalstvo. Po vseh načelih o varstvu zvestih državljanov (»Ločiti je treba državljanstvo od narodnosti«, je opozoril Pasquale Gujon) bi morala država Beneškim Slovincem omogočiti boljše življenje, ne pa jim metati drobtinice, kot so sedaj načrtovani domovi za ostarele, muzej in upravni sedež gorske skupnosti. Pri tem se Italija in Furlanija ne bi smeli več obrirati. Podatki, ki jih je zbral Riccardo Rutter namreč nudijo izjemno skrb vzbujajočo demografsko sliko. Med 21 v celoti ali delno s Slovenci naseljenimi vasi obmejnih dolin je samo Špeter Slovenov po številu prebivalstva postal neznatno večji. V vseh ostalih krajih se je število ljudi v minulem desetletju zmanjšalo od 5 do 20 odstotkov. Najbolj porazno je stanje v občini Dreka, kjer je bilo še leta 1961 1128 prebivalcev, sedaj pa njeni kraji štejejo komaj 290 »duš«. Za razmere v Benečiji je tako tudi Špeter v minulem desetletju doživel svoj »čudež.« Po zaslugi njegovih tovarnik, delavskih stanovanj, vrtca in sedaj še šole ter kulturnih društev je postal živahno narodno in gospodarsko središče širšega zaledja. Žal pa se je ta kraj povečal na račun priseljencev iz gorskih vasi. Toda »pred leti bi tisti, ki so morali zapustiti domače vasi, odšli za kruhom v Furlanijo ali še dlje in se tam izgubili. Sedaj se odločajo za Špeter in to pač veliko pomeni.« Tako razmišlja Jole Namor. Verzi iz besedila popevčice letošnjega »Senjama beneške pesmi« na temo »čim dan Ažli na Hobles an Veplas vsak dan jo kade naj jsonce al daž« pa na svoj način pričajo, kaj pravzaprav Slovincem onstran meje sploh pomeni delovno mesto.

KATJA ROŠ

Za okroglo mizo o položaju slovenske skupnosti v Videmski pokrajini v Čedadu so nam pomagali razmišljati: Jole Namor, urednica Novega Matajurja, Pasquale Gujon, župnik iz Matajurja, Viljem Černo, predsednik TO SKGZ, Ferruccio Klavara, vodja SLORI, in njegov sodelavec Riccardo Rutter ter Maurizio Namor, župan občine Dreka.

Komunist

Komunistov intervju:

Alvaro Cunhal, generalni sekretar KP Portugalske

APRILSKA REVOLUCIJA ŽIVI

● Z zmago Soaresa smo se izognili fašistični nevarnosti, nismo pa odpravili drugih nevarnosti, ki grozijo demokraciji. ● Socializem je še upanje narodov in prihodnost sveta.

● **Kaj je značilno za sedanji trenutek Portugalske po izvolitvi novega predsednika republike in po njenem vstopu v Evropsko gospodarsko skupnost? Kako v zvezi s tem KP Portugalske ocenjuje trenutni položaj?**

– Da bi prav razumeli sedanji položaj pri nas, je treba upoštevati, da je bilo minulo desetletje zaznamovano s protirevolucionarnimi tendencami, ki so jih odobravalе vse dosedanje vlade. Za to nosi portugalska socialistična stranka oziroma njen generalni sekretar Mario Soares posebno odgovornost. Soares je zavračal vsako zvezo s KP Portugalske in se najpogosteje povezoval z reakcionarnimi strankami – Demokratično-socialnim centrom (CDS) in Demokratično socialno stranko (PSD). Bil je premier v več koalicijskih vladah, vendar ne zato, da bi izvajal politiko, zajeto v programu socialistične stranke, temveč zato, da bi izvajal politiko desnice v teh vladah.

– Lansko leto in prvi meseci letošnjega leta so prinesli veliko spremembo v razvrstitvi političnih sil. V začetku leta 1985 je PSD, ki je bila v koaliciji s portugalsko socialistično stranko (SPP), prekinila koalicijo v prizadevanju, da bi si naredila kapital iz nezadovoljstva, ki ga je povzročila njena lastna politika, ter vstopila v koalicijo s CDS, stranko skrajne desnice v upanju, da bo dobila večino in se s tem otrsela uslug Soaresa in portugalske socialistične stranke. Soares in njegova vlada sta bila zamenjana, parlament, v katerem sta imeli SPP in PSD večino poslancev, so razpustili. Predčasne volitve, ki so bile 6. oktobra 1985, so spremenile razpored in razmerje sil. Demokratično socialna stranka in Demokratično socialni center nista dobila večine. Portugalska socialistična stranka je plačala davek desničarski politiki in doživela hud poraz, saj je izgubila več kakor 800 tisoč glasov ter polovico poslanskih sedežev, zato je za nekaj časa ostala brez možnosti za koalicijo z desnico. Pojavila se je nova

stranka – Stranka demokratične obnove (PRD), povezana s predsednikom Eanesom in osvojila kar precej poslanskih mest. KP Portugalske je v bistvu obdržala svoje pozicije. Na novo sestavljena vlada PSD pod vodstvom Cavaca Silve je kot manjšinska vlada dobila precej manjšo podporo kakor prejšnja vlada.

Takšen položaj je prinesel desničarskim silam nove težave pri vodenju njihove protirevolucionarne politike.

Zmaga nad desnico

Predsedniške volitve januarja in februarja 1986 so bile posebnega pomena. Ker so imele svojo vlado, so se reakcionarne sile združile in podprle skupno kandidaturo za predsednika republike. Njihov kandidat je bil predstavnik skrajne desnice Freitas do Amaral. Ker so se zanašali na neenotnost demokratičnih sil, so bili mnjenja, da jim je zmaga zagotovljena. Njihov načrt je bil dejansko likvidirati portugalski demokratični režim. Poraz, ki so ga doživeli, je odpravil resno nevarnost, zato velja za veliko zmago demokracije.

Reakcija je bila premagana po zaslugi združevanja glasov demokratičnih strank, namreč KP Portugalske, SPP in PRD.

Bojujejo se, da to združevanje ne bi ostalo samo proizvod konjunkturnega trenutka. Prizadevamo si, da bi se to združevanje spremenilo v skupno podporo demokratični alternativi, sedanji politiki in sedanji vladi.

Glede vključitve Portugalske v Evropsko gospodarsko skupnost naj povem, da se vključuje v protirevolucionarno ofenzivo, ki so jo začele vlade, ki so se izmenjavale od leta 1976. Na gospodarskem področju je pristopanje Portugalske k EGS prava katastrofa, na nacionalnem področju pa resno ogroža neodvisnost naše države. Na političnem področju je to velika operacija, katere cilj je, da

z izgovorom o neizogibnosti izenačevanja portugalskih družbenogospodarskih struktur s strukturami monopolističnega kapitalizma držav EGS, obnovi monopole in veleposvetva, ki jih je portugalska revolucija likvidirala z nacionalizacijo bank in bazičnih gospodarskih sektorjev ter z agrarno reformo. Poleg tega sporazumi, podpisani z EGS, niti najmanj ne upoštevajo portugalskih nacionalnih interesov. Naša raven razvoja nam ne omogoča konkurenčnosti z državami EGS niti na zunanem niti na notranjem področju. To bo propad za naše kmetijstvo, ribištvo in industrijo. Priključitev k EGS odpira pot dominaciji večnacionalnih družb nad vsem portugalskim gospodarstvom. To je resen udarec naši nacionalni neodvisnosti.

● Kako in koliko bodo dogodki, o katerih ste govorili, poglobili ali onemogočili nadaljnji razvoj aprilske revolucije? Znano je namreč, da so ravno glasovi KP Portugalske zagotovili zmago kandidata levice za predsednika republike. Kaj to pomeni?

— Glasovi komunistov so de facto omogočili zmago Maria Soaresa. Dejstvo je, da je imel v prvem krogu samo 26 odst. glasov v primerjavi s 46 odst., kolikor jih je zbral kandidat ekstremne desnice Freitas do Amaral, ki se je opiral na sile fašističnega povračila. Sklep KP (sprejet na izrednem kongresu, pripravljen in izpeljan v dveh tednih), da bo mobilizirala svoje volilce, da bi premagala fašistično nevarnost z glasovanjem za Soaresa, mu je omogočil, da je v drugem delu volitev zbral 52 odst. glasov in s tem zmagal. Tako je bil Soares izvoljen za predsednika republike z glasovi levice. Toda, upoštevajoč njegovo politiko sodelovanja z reakcionarnimi silami v minulih desetih letih, njegovo direktno odgovornost (posebno kot premiera) za dosedanje odobravanje protirevolucionarnega procesa pa tudi njegov program, ga je imela naša partija vedno za desničarskega kandidata. KP Portugalske je glasovala za Soaresa, da bi odpravila resnično nevarnost fašizma, ne pa zato, da bi podprla Soaresa, njegov program in politiko.

Čeprav je bil izvoljen s pomočjo komunističnih glasov, nam novi predsednik republike ne nudi potrebnih jamstev, da bo branil demokratični režim in njegove dosežke. Izognili smo se fašistični nevarnosti, nismo pa odpravili drugih nevarnosti za demokracijo.

Obramba delavske enotnosti

● Kakšen je položaj delavskega razreda na Portugalskem po spremembah, ki jih je prinesla državna aprilska revolucija? Kako ocenjujete današnje stanje v delavskem razredu Portugalske in kakšne pozitivne izkušnje si je v času od revolucije do danes nabrala KP Portugalske?

— Tisto, kar je aprilska revolucija prinesla portugalskim delavcem (višje meзде, letni dopust, socialne prednosti, pravico do stavke in drugo) je bil neposreden rezultat boja delavcev samih. Ena od smeri protirevolucionarne ofen-

zive v minulih desetih letih je bila ravno likvidacija delavskih dosežkov zaradi obnavljanja oblik izkoriščanja iz fašističnih časov in na tej podlagi hitrejša akumulacija kapitala v okviru obnove monopolističnih skupin.

Boj delavskega razreda in delovnih množic v minulih desetih letih je bil usmerjen v obrambo omenjenih dosežkov. Ta boj je jasen dokaz razvoja njihove zavesti po aprilski revoluciji. Panorama sindikalnega organiziranja ne dopušča nobenega dvoma o tem. Stranke, ki so v minulih desetih letih sestavljale vlado (SPP, PSD in CDS), so skupaj vložile velikanska sredstva (ob obilni severnoameriški, zahodnonemški in pomoči drugih), da bi likvidirale veliko sindikalno centralo — Intersindikal (CGTP) in sestavilo takšno sindikalno centralo, ki bi bila orodje politike, naperjene proti dosežkom aprila. Uspelo jim je ustanoviti UGT, Generalno unijo delavcev, v kateri so samo sindikati iz storitvenih dejavnosti s približno 200.000 delavci, medtem ko je CGTP — Intersindikal, v kateri ima KP Portugalske odločujoč vpliv, še nadalje edina velika sindikalna centrala z 1,6 milijona delavcev.

Laško rečemo, da so v sindikalnem gibanju v boju za zahteve socialnega značaja pa tudi v boju proti desničarski politiki dosedanjih vlad delavci v bistvu ubranili svojo enotnost. Na volitvah večina delavcev glasuje za KP Portugalske in SPP, čeprav v nekaterih pokrajnah del delavcev glasuje tudi za desnico. Boj med strankami se izraža tudi v razdeljenosti delavcev na volilnem področju.

Velika pozitivna izkušnja, pridobljena v minulih letih, je sposobnost portugalskega ljudstva, da sprejme in ubrani globoke demokratične spremembe, ki jih je prinesla aprilska revolucija. KP Portugalske ni uspelo poglobiti dosežkov aprilske revolucije. Naša partija se je znašla v minulih letih v položaju, da je morala obenem z delavskim razredom in širokimi ljudskimi množicami braniti obstoječe dosežke revolucije.

Kljub temu pa aprilska revolucija živi. Dosežki, čeprav ogroženi, so trdni. Banke in temeljni sektorji gospodarstva so še vedno nacionalizirani. Agrarna reforma ostaja in še vztraja pri 360 kolektivnih enotah — zadrugah. Lokalna demokratična oblast je še povezana s prebivalstvom. Nadaljuje se odločen boj za demokratični zasuk, ki bo Portugalski omogočil, da bo nadaljevala pot, ki jo je utrl april.

Vzrok krize — kontrarevolucija

● Kriza ni prinesla nobeni državi na svetu, razumljivo je, da tudi Portugalski ni. Kako vpliva kriza na gospodarske, politične in družbene razmere v vaši državi in kakšne so v tej svesti ocene partije?

— Krize ni mogoče obravnavati kot fenomen, ki ni odvisen od gospodarskih in družbenih sistemov ter položaja vsake države. Nedvomno nekateri faktorji vplivajo na gospodarstvo vsake države. Cena nafte in tečaj dolarja na primer.

Toda, ni mogoče govoriti o svetovni krizi, pri tem pa ne upoštevati tudi razlik med posameznimi družbenimi sistemi ter njihovo raznolikost na nacional-

nem področju. So socialistične države, ki so premagale krizo. Toda, ni pa krize socialističnega sistema.

Glede kapitalizma; ta sistem gre de facto skozi globoko krizo, katere vzroki so znotraj njega samega.

Portugalska trpi posledice splošne krize kapitalizma. Toda, kljub tem posledicam gre Portugalska tudi skozi krizo s specifičnimi vzroki in specifičnimi značilnostmi.

Mislimo, da osnovni vzrok krize, skozi katero gre Portugalska, ni mednarodna finančna in gospodarska kriza, temveč protirevolucionarni napadi, ki naj bi ogrozili velike demokratične pridobitve aprilske revolucije: nacionalizacijo, agrarno reformo, delavske pravice.

Udarne usmeritve gospodarske in finančne politike dosedanjih vlad je bila zagotovitev pospešene centralizacije in akumulacije zaradi krepitve velekapitala, vendar ne le na zasebnem sektorju, temveč, tako kot v kakšni križarski vojni — tudi na presežek vrednosti številnih nacionaliziranih in participativnih podjetij ter državnih posestev, na zemljo in posest kolektivnih enot in zadrug, ustvarjenih z agrarno reformo.

Ta križarska vojna je pomenila degradacijo in uničenje nacionaliziranih podjetij, razpad industrijskega sektorja, odvzemanje zemlje in živine zadrugam, nezadostno zaposlovanje proizvodnih kapacitet, odpovedovanje naročil, dekapitalizacijo, finančno asfiksijo in zadolževanje podjetij ter dezorganizacijo in destabilizacijo komercialnih tokov, nazačovanje proizvodnih dejavnosti, povečanje deficita trgovinske bilance in tekočih transakcij, kopičenje zunanjega dolga, ki se je že dvignil na 16 milijard dolarjev.

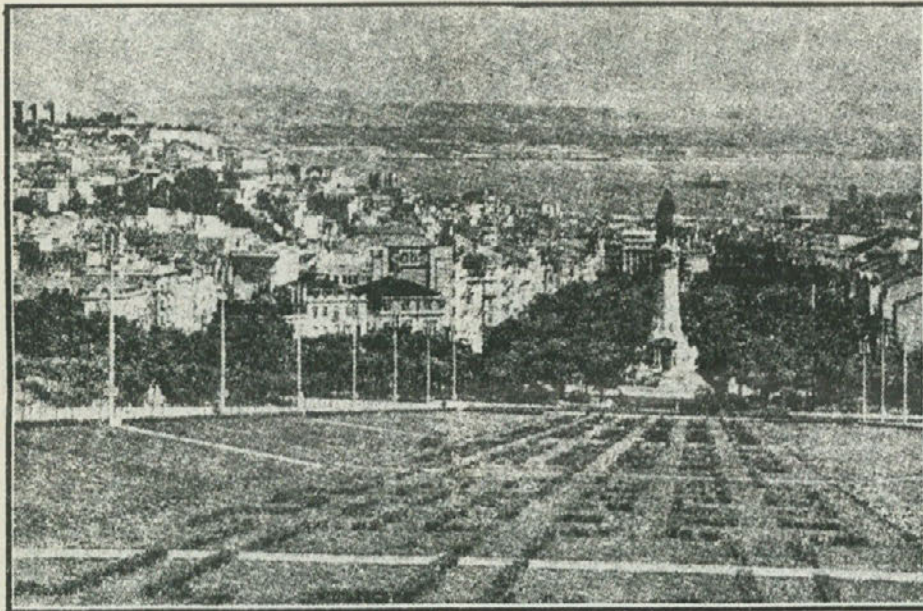
Na socialnem področju se kot posledica protirevolucionarne ofenzive kriza izraža v upadanju realnih zaslužkov, odpuščanja z dela, brezposelnosti, večmešnem zaostajanju izplačevanja plač delavcem in z likvidacijo socialnih olajšav.

Da bi na Portugalskem zmanjšali posledice svetovne krize kapitalizma, naša partija predlaga na temelju konsolidirane demokratičnih dosežkov revolucije in novih družbeno-gospodarskih struktur, politiko mobilizacije nacionalnih resursov. To bi omogočilo naši državi, da se reši sedanje krize, ki je v glavnem posledica desničarske politike v minulih desetih letih.

»Evrokomunizem« in slabosti

● Kakšno vlogo imajo po vašem mnenju komunisti v svetovnih dogajanjih in dogajanjih v Evropi? Koliko sodobne spremembe na svetu vplivajo na KP Portugalske in kako se jim partija prilagaja? Kakšno vlogo bo imela KP Portugalske na zahodnoevropskem prizorišču po priključitvi države k EGS?

— Komunisti in mednarodna komunistično gibanje imajo še nadalje avantgardno in odločujočo vlogo v revolucionarnem procesu osvobajanja človeštva. Komunisti vodijo številne sociali-

stične države, močne branike miru in stvar delavcev ter narodov vsega sveta. Čeprav je glede stopnje razvitosti od celine do celine in od države do države zelo neizenačeno, je komunistično gibanje še nadalje najmočnejša politična sila sodobnega sveta.

V kapitalistični Evropi gredo komunistične partije, na splošno vzeto, skozi težave, ki jih ne kaže podcenjevati. Portugalski komunisti smo mnenja, da teh težav ni mogoče ločevati od tako imenovanega evrokomunizma, ki je oslabil razredne korenine ter ideološko in politično moč nekaterih partij.

V KP Portugalske (200.000 članov) je kolektivno delo bistveni pristop, močno oporišče ima v sindikalnem gibanju in množičnih organizacijah; povedati je treba, da ima še vedno močan vpliv in da zajema okoli 20 odstotkov vseh volilcev, ki se odločajo tako za našo partijo kakor tudi za naše najbližje zaveznike.

To pripisujemo našim globokim koreninam v delavskem razredu, stalni obrambi interesov našega ljudstva in naše države, jasnosti naših idealov in ciljev, naši aktivni udeležbi v portugalski revoluciji, odgovorom na nova vprašanja, zasnovami na kreativnih potencialih marksizma-leninizma, aktivni solidarnosti, ki temelji na načelih proletarskega internacionalizma do komunističnih in delavskih partij ter vseh revolucionarnih sil na svetu.

V evropskem parlamentu poslanci naše partije sodelujejo s poslanci KP drugih držav članic EGS. Gre za odnose partijskih parlamentarnih skupin, ne pa za odnose njihovih vodstev. To pomeni, da so odnosi med komunističnimi poslanci samo en, vendar ne najpomembnejši in tudi ne najvažnejši vidik odnosov med posameznimi partijami.

Ne soglašamo z mnenjem, da v državah kapitalistične Evrope noben narod ne more izvesti globokih družbenih sprememb zunaj okvira držav EGS. Primer portugalske revolucije je že pokazal, da ta zasnova, ni vedno popprta z dejstvi.

Socializem ni v krizi

● Kakšne so možnosti, da se socializem kot svetovni proces reši

iz krize, v kateri je še nekaj časa? Kje so vzroki in kakšne so posledice te krize?

— Ne soglašamo z mnenjem, da je socializem kot svetovni proces v krizi. Ni dvoma, da se pojavljajo krize v eni ali drugi socialistični državi, toda socializem kot svetovni proces ni v krizi. Problemi in težave so nujni v tako zahtevnem procesu kot je graditev nove družbe, katere poglavitni cilj je ukinitve tisočletnih krivic in izkoriščanja. Svetovni proces osvobajanja človeka od kapitalistične dominacije in izkoriščanja je največji podvig v zgodovini človeštva. Ta proces, ki je dosegel svojo prvo veliko zmago z oktobrsko revolucijo in ustanovitvijo prve države delavcev in kmetov, je v našem času zajel vse celine. V posameznih državah se potrjuje v najrazličnejših stopnjah gospodarskega in družbenega razvoja. Za posebno pomemben dokaz univerzalnosti tega procesa imamo dejstvo, da se narodi, ki se rešujejo izpod kolonializma, odločajo, da bi se rešili stoletne zaostalosti in si zagotovili lastno nacionalno neodvisnost, za socialistično pot nadaljnega razvoja.

Vztrajam — socializem kot svetovni proces ni v krizi. Socializem je še nadalje upanje narodov in prihodnost sveta.

Kaj je najbolj bistveno, da bi odpravili obstoječe težave in probleme: po eni strani je bistveno, da vodilne revolucionarne sile v vsaki državi, v bistvu komunistične in delavske partije najdejo ustrezne rešitve za lastne probleme. Po drugi strani pa je treba okrepiti prijateljstvo, sodelovanje in vzajemno solidarnost komunističnih in delavskih partij ter enotnost protimperalističnih sil.

V sedanjem trenutku, ko si imperalizem, torej severnoameriški imperalizem prizadeva preprečiti napredovanje osvobodilnih procesov ter zaustaviti boj delavcev in narodov, da bi zavrtel kolo zgodovine nazaj, ko spodbuja oboroževalno tekmo in grozi svetu z jedrsko vojno, je življenjskega pomena za mir, socializem in družbeni napredek, enotnost sil socializma, demokracije, napredka in narodne neodvisnosti.

● Koliko so delavski razred in njegove avantgardne organizacije

Trojno zlo

● Kaj mislite o položaju v mednarodnem delavskem gibanju? Katere so danes njegove glavne značilnosti? V katero smer se to gibanje razvija in kakšne rezultate je mogoče pričakovati?

— Težave v mednarodnem gibanju so znane. Razlike v mnenjih in celo nasprotovanja so nekaj povsem naravnega v tako zahtevnem svetovnem gibanju, ki deluje v najrazličnejših razmerah. Po našem mnenju pa v tem ni največja težava.

Tri največje težave, značilne za trenutni položaj v komunističnem gibanju, ali bolje rečeno, na njegovih sektorjih so: prvič, nekatere komunistične partije opuščajo razredno politiko in revolucionarne cilje, zaradi katerih so partije komunistične; drugič, nekatere partije se odločajo za zasnove, ki so blizu socialno demokratskim, od koder izhajajo skorajda privilegirani odnosi s socialno demokracijo in tretjič, proletarski internacionalizem slabi, s tem pa tudi medsebojna solidarnost.

Kljub razlikam v mišljenju in kljub nasprotovanjem smo mnenja, da si je treba prizadevati, da bi prišlo do zblizevanja, boljšega medsebojnega razumevanja, krepitve prijateljstva in iskanja konkretnih oblik sodelovanja ter skupne akcije vseh komunističnih in zavezniških partij.

Protikomunistična propaganda zdaj razvija »teorijo«, po kateri so komunistične partije menda zašle v fazo »nezadržljivega upadanja«. Ne verjamemo, da je tako. Pred veliko leti je bila glavna tendenca usmerjena v razdvajanje. Zdaj se že obrača k dialogu, približevanju in skupni akciji. Ravno v tej smeri pa deluje KP Portugalske.

pripravljeni sprejeti strukturne spremembe, ki nas vodijo v 21. stoletje? Mislimo na posledice razvoja znanosti in tehnologije. Kakšno je pri tem stališče KP Portugalske in koliko bo to vplivalo na taktiko in strategijo KP Portugalske?

— Razvoj znanosti in tehnologije je revolucija, ki se odraža na vsem družbenem življenju. Naša partija posveča pozornost znanstvenemu in tehnološkemu razvoju, spremlja pa tudi nagle korake na tem področju v minulemu desetletju. Med cilje nacionalnega razvoja uvrščamo organiziranje in krepitve nacionalnih resursov v prid progresivne asimilacije najmodernejših dosežkov znanosti in tehnike.

Predvidevanja možnih sprememb v strukturi razreda in družbe so različna, odvisno od družbenih in političnih sektorjev, v katerih je vsak izmed nas. Mi verujemo, da so združene sile miru sposobne preprečiti jedrsko katastrofo. Prav tako verujemo, da bo za 21. stoletje značilno nadaljevanje zmagovitega boja za osvoboditev in svobodo vseh delavcev in narodov.

«Mundial» v končnico

Sovjetski igralec Sergej Rodjonov v borbi s Kanadčanom Samuelom

Z današnjim dnem se bo v Mehiki zaključila prva faza svetovnega nogometnega prvenstva, ki še dva tedna mobilizira veliko število ljudi po vsem svetu in gotovo še posebno v Italiji, kjer je dogodek dejansko legaliziran ko gre za izgubo časa na delovnih mestih in v javnih službah.

V zvezi z mundialom je že marsikdo povedal, da je zanimanje za to tekmovanje daleč pretirano. To povsem drži, zanimivo pa je, da prihaja prekomerna temperatura iz vrst tistih, ki se za nogomet ogrevajo le občasno, iz vrst revolucionarjev zadnje ure torej. Obolenje je torej pripisati tistemu delu javnega mnjenja, ki o nogometnih stvareh ni posebno poučen. Normalen poznavalec nogometa sledi mehiškemu mundialu s strastjo tehnika, vendar z umirjenostjo.

Na zgolj športnem področju se nogometno prvenstvo razvija z manjšimi presenečenji. Zaključek redakcije nam onemogoča točen pregled na sestavo drugega dela turnirja, med že uvrščenimi ekipami pa je nekaj takih, ki veliko obetajo za nadaljnji razvoj tekmovanja.

Danska bi znala biti kljub svoji zemljepisni neznatnosti veliko presenečenje, za njo pa z vedno večjo zanesljivostjo stopajo Zahodna Nemčija, Italija in Francija. Brez čudežnih podvigov v zadnjih dneh bo povsem porazna odprava britanskih ekip, slabo pa sta se izkazali tudi dve ekipi iz socialističnega tabora. Madžarska je bila sploh ena najslabših ekip prvenstva, Bolgarija pa tudi ni posebno blestela čeprav je dosegla prestižen rezultat 1:1 proti Italiji v otvoritveni tekmi mundiala.

Med velesile se je vrnila tudi Sovjetska zveza, kateri pa manjka spreten napadalec, da bi lahko v gole pretvorila izredno veliko količino igre katero zna ustvariti.

Nogomet iz držav tretjega sveta je imel v Alžiriji svojega najvidnejšega predstavnika. Alžirija je pokazala res lepo igro in nedvomno bi Afrika zaslužila, da bi njene ekipe v večjem številu upoštevali za nastopanje v zaključnih delih svetovnih prvenstev.

Ob igranju nogometa prihajajo na dan tudi notranje težave mehiške repu-

SPORED DRUGEGA DELA «MUNDIALA»

Nedelja, 15. junija - 2 tekmi osmine finala

Ponedeljek, 16. junija - 2 tekmi osmine finala

Torek, 17. junija - 2 tekmi osmine finala

Sreda, 18. junija - 2 tekmi osmine finala

Sobota, 21. junija - 2 tekmi četrte finala

Nedelja, 22. junija - 2 tekmi četrte finala

Sreda, 25. junija - 2 tekmi polfinala

Sobota, 28. junija - finale za 3. mesto

Nedelja, 29. junija - finale za 1. mesto

blike. Po vsaki tekmi domače reprezentance prihaja do hudih nemirov in spopadov s policijo. Uradna sporočila govorijo o praznovanjih, med vrsticami pa se z lahkoto razume, da gre za izbruhe po kopičenju jeze, bede in zamorjenosti. Ob stadionih se redno pojavljajo tanki, oklopna vozila in vodni topovi. Kljub prepovedi oblasti je v nekaterih mestih prišlo tudi do delavskih manifestacij.

Dodatna tekma za Kras

Dodatek nogometnemu prvenstvu 3. amaterske lige, ki naj bi odločal o moštvi, ki bo poleg proseškega Primorja naslednje leto igralo v višji ligi, ni prinesel odločitve enajsterici Krasa. Predstavniki zgoniške in repentabske občine so odigrali štiri srečanja in s polno mero športne smole zbrali štiri točke, prav toliko kot ekipa Pocenje.

Pravilnik bi terjal ob takem primeru žrebanje, vendar sta se obe ekipi dogovorili za dodatno srečanje, ki bo predstavljalo poleg fizičnega napora tudi živčno obremenitev in bo preprosto prvenstvo 3AL spremenilo v prvi mundial.

Kras je v teku dodatnega turnirja v prvi tekmi nesrečno izgubil proti Giarizolam po голу, ki je padel skoraj tri minute po poteku običajnega časa, nato je doma zmagal proti Morsanu, v tretji tekmi pa je v Repnu Pocenja izenačila v zadnji minuti igre. O prestopu bi lahko odločala zadnja tekma proti S. Lorenzo med katero pa so igralci Krasa kljub stalnemu napadanju napravili celo kopico zelo ugodnih priložnosti.

Dodatna tekma med Krasom in Pocenjo bo v nedeljo 15. junija ob 16.30 na igrišču v Ronkah.

Kam Triestina?

V nogometnem prvenstvu B lige Triestina že dalj časa zasleduje četrto mesto, ki samo po sebi ne jamči napredovanja v elito italijanskega nogometa. Ker se že dalj časa govori o črnih stavah v katere naj bi bila vpletena Vicenza, je javnost (sicer dokaj upravičeno) prepričana, da bo ta ekipa, ki si je že zagotovila tretje mesto na lestvici in prestop v A ligo, kaznovana z nazadovanjem v C1 ligo. Tretje mesto bi ostalo tako na razpolago četrti ekipi.

Kolo pred koncem deli Triestina prav to usodno četrto mesto in po nedeljskem zadnjem kolu bi utegnili biti njena usoda že v drugačem okviru.

Novost pri Triestini sta sodni obvestili dvema igralcema, ki naj bi bila tudi vpletena v črne stave. Ni še jasno če je bilo njihovo igranje (če je sploh do tega prišlo) zgolj zasebne narave ali pa je imelo vmes prste tudi vodstvo kluba.

Nastopi atletinj

Atletska sezona je v polnem razmahu, slovenski šport v tej panogi pa zastopa samo Bor. V zadnjih dveh letih se je pri tem društvu številčno dokaj okrepila moška vrsta v kateri je nekaj perspektivnih altetov, zadnji uspehi pa časovno pripadajo atletinjam, ki so prejšnji konec tedna nastopale v Gorici na deželnem tekmovanju.

Najvidnejši uspeh je zabeležila Martina Gherlani, ki je s kopjem dosegla 33,16 m. Dobri sta bili tudi Vera Kermec (5,10 m v daljini) in Erika Hrovatin (27,16 m v kopju).

Teden dni prej so v Gorici nastopile tudi mnogoborke. Za Bor je bila najboljša Tanja Kalc, ki je v šestih atletskih panogah zbrala 3.698 točk in osvojila tretje mesto.

Uspeh dečkov Bora

Mladi košarkarji Bora so nastopili v Dolu (Benetke) na meddeželnem turnirju dečkov. Ekipa katero trenira Luka Furlan je prikazala zelo učinkovito igro in povsem zasluženoma osvojila prvo mesto. V prvi tekmi je najprej premagala peterko iz Marana s skoraj 30 točkami razlike (82:53), v finalu je zanesljivo odpravila moštvo Dueville iz Vicenze z rezultatom 91:74, ki je tudi zelo zgovoren o razmerju moči na igrišču.

Dečki Bora so si s tema uspehoma priborili pravico nastopa na državnem finalu, ki bo v začetku julija v Orvietu.

V dveh tekmah v Dolu so se najbolj odlikovali Arena, Ažman, Oberdan in Bajc.

OKVIRNI KOLEDARČEK FESTIVALOV UNITÀ IN DELA

GORIŠKA

junij

20.-22. sekciji Romans in Versa
20.-29. Mariano
27.-30. Beljan

julij

1. teden Vileše
4.-7. Zdravščina
3.-14. Ronke
11.-15. Foljan
11.-20. Krmin
10.-14. Turjak
20.-27. Selce
24.-4. Štarancan

avgust

1.-4. Fara
1.-6. Zagraj
8.-17. S. Canzian
8.-17. Gradiška

TRŽAŠKA

junij

do 16. Valmaura
21.-29. Tržaško nabrežje

julij

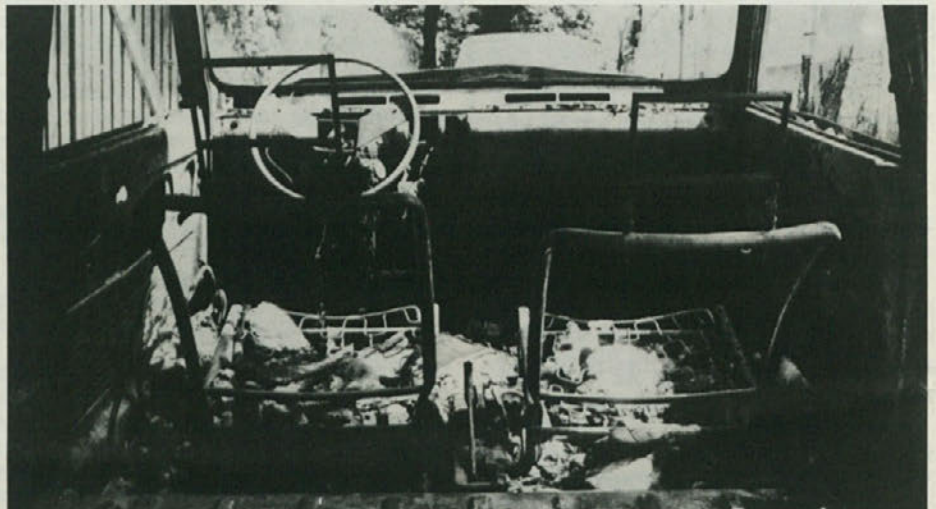
3.-7. Dolina
11.-15. Sv. Jakob
10.-13. športni center v Zgoniku, organizira sekcija pristaniških delavcev
11-13. Trebče
17.-19. Repen
24.-4. avgusta POKRAJINSKI FESTIVAL Zaradi nepričakovane zavrnitve dovoljenja za izvedbo v Sosljanskem zalivu s strani uprave občine Devin Nabrežina, ni še dokončno izbran kraj.

avgust

2.-4. in 9.-11. Pralongo
14.-17. Naselje Sv. Sergija
14.-17. Šempolaj, organizira sekcija Devin-Nabrežina
21.-24. S. Luigi
23.-25. Opčine
29.-31. Zgonik
30.-31. Podlonjer

september

6.-14. Sv. Jakob

Zaviti v plašč noči so običajni lopovi prav na dan 2. junija, praznika republike, zažgali avto naše urednice Tatjane Čuk pri Banih. Pod avto, ki je bil parkiran na cesti na robu vasi, so neznanci podtaknili jeklenko, kakršne uporabljajo za svetlobne signale zaradi javnih del na cesti, ker ima plamen, ki ne ugasne tudi ob dežju. Dejansko so avto, kljub naliwu, zajeli visoki plameni in ga v celoti uničili. Ni težko razumeti, da so lopovi spoznali Tatjanin avto po nalepkah s praznikov našega tiska. Najbrž so se tudi spominjali njenega pogumnega pisma «Piccolu», ko je ta vodil nesramno kampanjo v zvezi s selitvijo otroškega vrta od Banov.

Tudi ta atentat, kot podobni nasilni primeri v Zgoniku in Boljuncu, priča o nedopustnem vdušju nemotenega nasilja in ustvarjanja napetosti, ki kali doseženo stopnjo sožitja.

Najbrž je zaman zahtevati, naj oblast stopi na prste nočnim požigalcem, čeprav ni težko razumeti podobnosti s požigom vencev pred spomenikom padlim v Bazovici.

Tovarišici Tatjani, ki je bila prizadeta in oškodovana, želimo izraziti našo iskreno in tudi konkretno solidarnost.